

Våren 2007

DELSTUDIE 4 – sammanfattning

Friskare personal i företag med rutiner för rehabilitering

Hälsa och framtid är ett gränsöverskridande forskningsprojekt som studerar vad som utmärker privata företag som har friska medarbetare. Projektet samlar representanter för näringslivet, fackförbund, försäkringsbolag och forskare från Stockholms läns landstings Centrum för folkhälsa, Karolinska institutet och Uppsala universitet. Projektet som startade 2005 består av fyra delstudier och pågår fram till årsskiftet 2007/2008.

Delstudie 4 – långtidssjukskrivning, rehabilitering och återgång i arbete

Studien har undersökt hur viktigt rehabiliteringsarbetet är inom privata företag där få är långtidssjukskrivna. Man har också studerat hur rehabiliteringen fungerar i praktiken på olika nivåer i företagen. Den högsta ledningen och arbetsledare har intervjuats på elva företag. Cirka 4 000 personer som varit sjukskrivna i mer än tre månader har slumpvis valts ut från AFA Försäkrings och tjänstepensionsföretaget Alectas register. De har svarat på en enkät om sina upplevelser av rehabilitering och av att komma tillbaka till arbetet.

Företagen som ingår i studien har mer än 74 anställda. De har delats in i två grupper. Den ena gruppen består av friska företag, det vill säga de med låg andel långtidssjukskrivna. Den andra gruppen består av normala företag, det vill säga de med medelhög andel långtidssjukskrivna. Även små företag ingår som en grupp i vissa delar av studien, men de har inte delats in efter friska eller normala företag.

Resultat av intervjuer

Fem av företagen som deltog tillhörde den friska gruppen och sex hamnade i den normala gruppen. Totalt genomfördes 26 intervjuer av högsta ledningen och 17 gruppintervjuer med arbetsledare.

På alla de fem friska företagen fanns en mer eller mindre tydlig struktur för hur arbetet med rehabiliteringen skulle skötas. På fyra av de sex normala företagen fanns det också en relativt tydlig struktur för rehabilitering.

Bra rutiner för rehabilitering i friska företag

I företag där företagsledningen och arbetsledningen var överens om en policy för rehabilitering, och som använde sig av den, var sjukfrånvaron lägre än i andra företag. De företag som tydligt hade formulerat rutinerna för rehabiliteringen och där processen fungerade i praktiken hade den lägsta sjukfrånvaron.

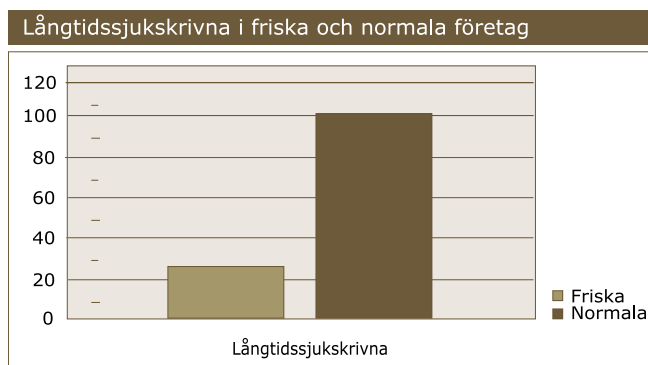
De friska företagen hade generellt fler stöttande funktioner och ansvaret fördelades i dessa företag mellan arbetsledare, personalavdelning och företagshälsovård.

Det var sällsynt att arbetsledarna hade en aktiv kontakt med de långtidssjukskrivna som de hade personalansvar för. Ansvaret för rehabiliteringen lämnades i de flesta fall över till en personalavdelning. Arbetsledarna hade kontakt med den anställda framför allt innan den hade blivit långtidssjuk eller i samband med att personen skulle börja arbeta igen.

Resultat av enkäter

Stora skillnader i antalet långtidssjukskrivna mellan företag

Ett framträdande resultat från enkäterna är att de långtidssjukskrivna är så mycket färre i friska företag jämfört med normala företag, se diagram nedan.

Tidiga åtgärder för rehabilitering viktigt

Resultaten visar också att det är viktigt att åtgärder sätts in redan innan den anställda har blivit långtidssjukskriven. När man väl har varit sjukskriven en längre tid spelar det ingen roll om man är anställd på ett friskt, normalfriskt eller litet företag.

Inga skillnader i diagnoser

Diagnoserna som de långtidssjukskrivna fått skiljde sig inte mellan de olika företagen. Diagnoserna kategoriserades som sjukdomar i rörelseorganen, psykisk ohälsa och övriga diagnoser. Anställda anslutna till AFA Försäkring var i första hand sjukskrivna för sjukdomar i rörelseorganen och anställda anslutna

till Alecta för psykisk ohälsa. Diagnosgruppen psykisk ohälsa var något vanligare bland kvinnor än bland män, men det fanns inga skillnader mellan friska och normala företag.

Ingen skillnad för dem som fick program för rehabilitering

Många av de långtidssjukskrivna hade inte kommit tillbaka till arbetet och de som återvände gjorde det efter flera perioder av sjukskrivningar. Mellan 12 och 14 procent hade fått ett mer avancerat program för rehabilitering under sin sjukskrivning. Men det påverkade inte möjligheterna att komma tillbaka till arbetet märkbart. Grupperna är dock små och resultaten därför osäkra.

Bättre samordning krävs

Många tyckte sig sakna stöd från arbetsgivare, fack, företagshälsovård och försäkringskassa. Det är känt sedan tidigare att samordningen är långsam och att det hindrar möjligheterna att lyckas med rehabiliteringen. Här bör förbättringar kunna göras, speciellt i normala företag.

De sjukskrivna själva ansåg att det som främst påverkade möjligheten att komma tillbaka till arbetet var att symtomen minskade och att de hade en stark egen vilja att börja arbeta igen.

För att lyckas med en rehabilitering krävs det åtgärder som stärker den anställdes egen motivation, helst innan sjukskrivningen blir ett faktum. En tydlig struktur och en bra samordning mellan olika aktörer bidrar till en bra rehabilitering. Att arbeta med förebyggande åtgärder på arbetsplatsen är också viktigt för att den anställda ska kunna börja arbeta igen.

Fakta om Hälsa och framtid

Hälsa och framtid är ett gränsöverskridande forskningsprojekt som studerar vad som utmärker privata företag som har friska medarbetare. Projektet, som startade 2005 och pågår till 2008, består av fyra delstudier. Registerstudien är den första studien. Den andra studien analyserar faktorer som kan hänga samman med en god arbetshälsa genom att intervjua representanter för ledning, personalavdelning, fackförbund med flera. I delstudie tre skickas en enkät till ett stort antal utvalda företag för att validera betydelsen av friskfaktorerna som framkommit i studie två. Den sista studien undersöker om rehabiliteringsprocessen

är en nyckelfaktor till varför företag har låg långtidsfrånvaro. Stockholms läns landstings Centrum för folkhälsa, Karolinska institutet och Uppsala universitet genomför forskningen i projektet Hälsa och framtid. Projektet har ekonomiskt stöd på 12,75 miljoner kronor från AFA Försäkring, Alecta, Carl Bennet AB, Axel Johnsson AB och AB Volvo. En referensgrupp med representanter från Svenskt näringsliv, Företagarna, LO, Metall, TCO, Sif, SACO och PTK stöder också projektet.

På www.folkhalsoguiden.se/halsaochframtid, www.ki.se, www.afaforsakring.se och www.alecta.se hittar du mer information om projektet.